

Макарчук О.Г.

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ ПРИМЕНЕНИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ МЕТОДОВ**Аннотация**

Исследованы стратегические подходы применения управленческих методов предприятия. Проанализированы классификации методов управления, которые облегчают предприятию выбор лучшего из них и могут обеспечить достижение позитивного результата. Приведены критерии для оценки экономической стратегии, среди которых выделены: соответствие среде, конкурентное преимущество, эффективность.

Ключевые слова: стратегические подходы, управленческие методы, стратегия, модель, критерии, деятельность.

Makarchuk O.G.

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

STRATEGIC APPROACHES OF MANAGEMENT METHODS APPLICATION**Summary**

In the article investigated the application of strategic approaches management methods of the company. There is determined classification of management methods, which can facilitate a better company choice and help to achieve positive results. Criteria for evaluating economic strategy is shown, including highlighted: compliance environment, competitive advantage, efficiency.

Keywords: strategic approaches, management techniques, strategy, model, criteria, activities.

УДК 339:336.764

**СВІТОВА ТОРГІВЛЯ БІРЖОВИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ
В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ****Масло А.І.**

Национальный университет биоресурсів і природокористування України

Наведено значення біржової торгівлі на світових товарних і фінансових ринках. Відображено еволюцію трансформаційних змін світової торгівлі біржовими інструментами в контексті глобалізації. Здійснено оцінку сучасного стану світового біржового ринку. Проаналізовано структуру торгівлі за видами біржових інструментів та біржових активів на світових біржах. Визначено основні тенденції розвитку світової торгівлі біржовими інструментами за умов посилення глобалізаційних процесів.

Ключові слова: біржова торгівля, біржа, біржові інструменти, деривативи, ф'ючерси, опціони.

Постановка проблеми. Глобалізація нині набула масштабного впливу на товарні та фінансові ринки. Сучасна економічна система формується в умовах постійних глобалізаційних змін. Феномен глобалізації особливо посилюється на початку XXI століття, коли глобалізаційні процеси прискорили поширення трансформаційних змін між економічними системами країн з ринковою економікою та країн що розвиваються.

Вже багато століть поспіль у країнах з ринковою економікою основним барометром стану економічної і фінансової систем є біржовий ринок, який завдяки своїм інструментам виконує важливу роль у ефективному функціонуванні суб'єктів ринку. За останні роки глобалізаційні процеси тільки посилити вплив бірж на процеси ціноутворення, та трансферт ризиків, перетворивши їх з центрів оптової торгівлі у світові центри ціноутворення.

Враховуючи вище вказане, особливої актуальності набуває дослідження впливу глобалізації на світову торгівлю біржовими інструментами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До основних засновників дослідження біржової торгівлі у світовій практиці відносяться загальновідомі кла-

сики економічної теорії: Н. Калдор, Дж. М. Кейнс, А. Маршалл, Дж. Р. Хікс.

На особливу увагу заслуговують також сучасні праці зарубіжних науковців та практиків, а саме дослідження: Дж. Блека, С. Вайна, М. Данієля, Д. Даррела, А. Елдера, В. Еворса [6, 7], О. Дегтярьової, С. Дональда, Ш. Ковні, Т. Лофтона, Р. МакДональда, Дж. Маршалла, Л.Дж. Телсера, Дж. Халла.

Проблематика вивчення світової торгівлі біржовими інструментами також зустрічається у працях вітчизняних науковців, а саме: Л. Примостки, О. Сохацької, М. Солодкого [3, 4], О. Шпичака, В. Яворської [4] та інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Не дивлячись на значну увагу з боку науковців на проблематику біржової торгівлі, швидкі трансформаційні зміни, викликані глобалізацією, потребують подальших наукових досліджень. У зв'язку з цим, у статті висвітлено еволюцію трансформаційних змін світової торгівлі біржовими інструментами в контексті глобалізації та відображено її значення для розвитку вітчизняного біржового ринку.

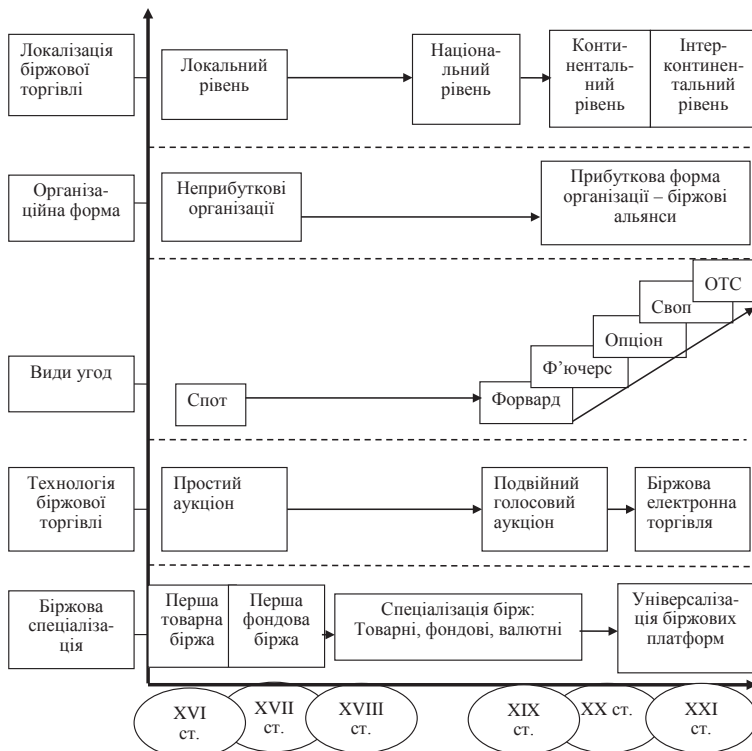

Рис. 1. Еволюція трансформаційних змін світової торгівлі біржовими інструментами

Джерело: Розроблено автором на основі джерел [3, 4, 8]

Мета статті. Метою статті є визначення впливу глобалізаційних процесів на тенденції розвитку світової торгівлі біржовими інструментами.

Виклад основного матеріалу. Світова практика доводить, що ефективне функціонування ринкової економіки можливе лише за наявності біржової торгівлі. Необхідність біржової торгівлі пояснюється економічним призначенням бірж, ефективність роботи яких спрямована на забезпечення прозорого ціноутворення, страхування цінних ризиків (хеджування), трансферт товарно-грошових потоків, стабілізацію товарних та фінансових ринків і економічної системи в цілому» [3, с. 30-31].

Історична еволюція становлення та розвитку біржової торгівлі пройшла декілька етапів видозмін форм і технологій торгівлі на біржах. Перші біржі виникли ще в XVI-XVII ст., з того часу напрями біржової торгівлі зазнали кардинальних трансформацій. Перш за все, ці зміни пов'язані з універсалізацією бірж, переходом до нових технологій торгівлі, виникненням нових видів біржових контрактів, зміною організаційної форми бірж та розширенням географічної зони біржової торгівлі (рис. 1).

Світова практика свідчить, що кардинальні трансформаційні зміни в еволюції торгівлі біржовими інструментами починаються вкінці XIX на початку XX ст., коли з'являється феномен глобалізації. Популяризацію терміну «глобалізація» забезпечив американський економіст Т. Левітт завдяки своїй статті «Глобалізація ринків» надрукованій в 1983 р. [1]. Хоча слово «globalization» уперше зафіксовано в англословнику у 1961р. [1]. У електронних словниках та довідниках термін «глобалізація» [2] часто розглядається як процес міжнародного масштабу, у ході якого світ перетворюється на єдину глобальну систему. При цьому, глобалізацію розглядають в трьох напрямках: економічному, політичному і культурному. В економічному виразі глобалізація представляє собою

аккумуляцію та трансферт капіталу в інтегрованому світовому економічному просторі [2].

Глобалізація прискорила швидкість обігу капіталу та інформації в географічному і часовому просторі, що забезпечило підвищення ролі біржової торгівлі у формуванні світового інвестиційного середовища, посилилась залежність національних та світових товарних і фінансових ринків. Важливу роль у даному процесі відіграють біржі, які перетворились в центри світового ціноутворення. Цінова волатильність на світових ринках завдяки глобалізації та біржовій торгівлі посилила кореляційну залежність між ринками різних країн світу, про що свідчить порівняння динаміки експортних цін на продовольчу пшеницю в США, Канаді, Франції та Україні за понад 10-ти річний період (рис. 2).

Не менш важливий вплив глобалізації на світову торгівлю біржовими інструментами відображається в інтеграційних процесах, які призвели до об'єднання бірж, створення біржових альянсів та універсалізації біржових платформ. Інтеграційні процеси забезпечили створення різних форм біржових асоціацій на світовому рівні, до найвідоміших з них відносяться Світова федерація фондових бірж (World Federation of Exchanges) та Асоціація ф'ючерсної індустрії (Futures Industry Association) [6, 7]. Їх основна мета діяльності полягає не тільки в

поширенні і обміні практичного досвіду роботи бірж, а й в зборі та систематизації статистичної інформації щодо стану світової біржової торгівлі за різними географічними регіонами.

З метою аналізу сучасного стану світової торгівлі біржовими інструментами використовуємо щорічні звіти Асоціації ф'ючерсної індустрії (Futures Industry Association), які часто використовуються у дослідженні світової біржової торгівлі [4, 6, 7, 8]. Оцінка останніх тенденцій світової біржової торгівлі свідчить про щорічне нарощення кількості укладених угод на провідних світових біржових платформах (рис. 3).

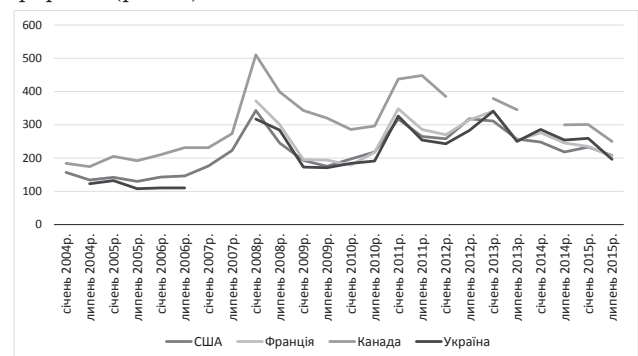

Рис. 2. Динаміка експортних цін на пшеницю продовольчу, дол./т

Джерело: Розроблено автором на основі [5]

У 2014 р. торгівля біржовими інструментами підвищилась на 1,5%, загальний обсяг торгів зріс до 21,9 млрд. контрактів, проти 21,6 млрд контрактів в 2013 р. [7].

Не дивлячись на зростання світової біржової торгівлі за останні два роки, це все ще нижче рівня 2011 р. У 2012 р. спостерігалось падіння обсягів торгівлі деривативами на світових біржах на 15,3%.

Слід зазначити, що падіння обсягів біржової торгівлі відбулось на всіх світових біржах внаслідок світової фінансової кризи, результатом якої стало зниження біржової торгівлі акціями, облигаціями та іншими фінансовими інструментами [4, 7].

У 2014 р. найбільше зростання обсягів біржової торгівлі відзначено на біржах Північної Америки (4,9%) (рис. 4).

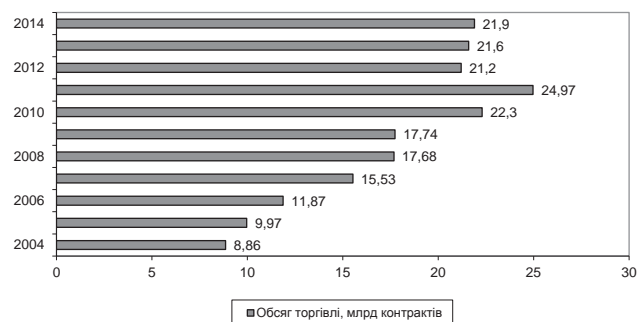

Рис. 3. Динаміка світової торгівлі біржовими інструментами за 2004-2014 рр.

Джерело: Розроблено автором на основі джерел [4, 6, 7]

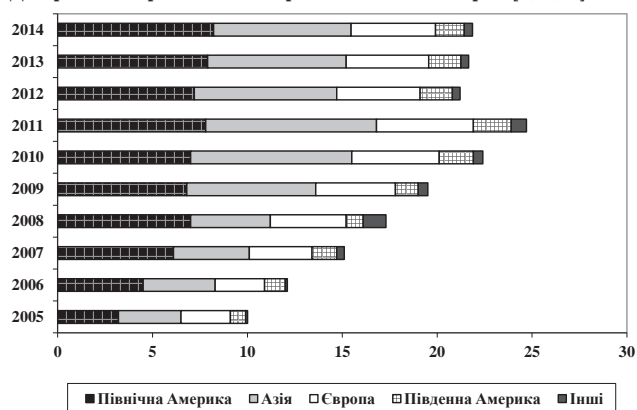

Рис. 4. Динаміка світової торгівлі біржовими інструментами за географічними регіонами в млрд угодах

Джерело: Розроблено автором на основі джерел [4, 7]

Загальний обсяг біржової торгівлі в США та Канаді зріс до 8,21 млрд контрактів з 7,83 млрд контрактів в 2013 р. та 7,23 млрд контрактів в 2012 р. Торгівля біржовими інструментами Азійського регіону, яка складає 1,3 глобальної світової біржової торгівлі, вже другий рік зазнає зниження. Так, в 2014 р. обсяги торгівлі в даному регіоні склали 7,25 млрд контрактів проти 7,30 млрд контрактів в 2013 р. та 7,53 млрд контрактів в 2012 р. Європейський регіон на цьому фоні виглядає дещо перспективніше з об'ємом біржової торгівлі в 4,45 млрд контрактів проти 4,36 млрд контрактів в 2013 р. та 4,39 млрд контрактів в 2012 р. (рис. 2) [4, 7].

Сучасні біржові інструменти мають тривалу історію застосування. Ранні згадки про прототипи біржових інструментів відносяться до часів Венеції XII ст. [8]. Водночас, нині все частіше вони ототожнюють з поняттям «деривативи» – біржові і позабіржові інструменти вартість яких походить від вартості базових активів. У світовій практиці використовуються чотири класичні види деривативів: форварди, ф'ючерси та опціони [3, 8]. Найбільш популярними видами біржових інструментів залишаються ф'ючерси та опціони.

Структура світової торгівлі біржовими інструментами свідчить про домінування ф'ючерсів (56%). Не дивлячись на те, що приріст торгівлі ф'ючерсами

контрактами в 2014 р. склав лише 0,3%, тоді як біржова торгівля опціонами зросла на 3,1% (рис. 5) [7].

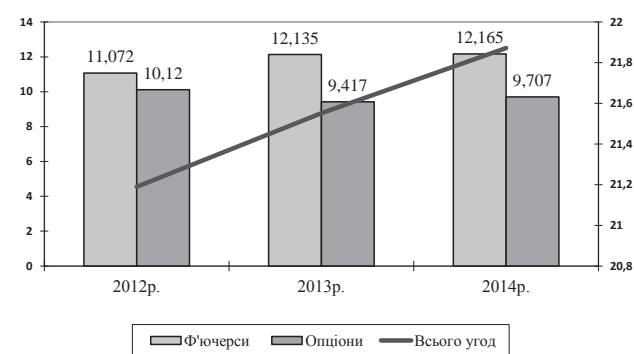

Рис. 5. Структура світової торгівлі біржовими інструментами, млрд угод

Джерело: Розроблено автором на основі джерел [4, 7]

Структура торгівлі біржовими інструментами за видами базових активів вказує, що в 2014 р. найбільшу частку склали інструменти фондових ринків (29,7% – цінні папери, 26,7% – фондові індекси) (рис. 6) [7].

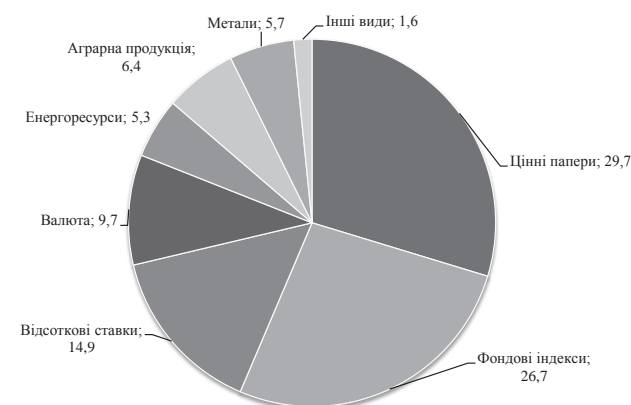

Рис. 6. Структура світової торгівлі біржовими інструментами за видами базових активів у 2014 р., %

Джерело: Розроблено автором на основі джерел [4, 7]

Світова торгівля біржовими інструментами товарної групи в 2014 р. продовжила тенденцію зростання. Так, в 2014 р. підвищилась частка торгівлі біржовими інструментами на аграрну продукцію до 6,4% (5,4% в 2013 р.). Основними біржовими інструментами на аграрну продукцію, які забезпечили цю тенденцію, стали ф'ючерси та опціони на соєву групу, цукор, бавовну. Водночас, спостерігалось зростання частки торгівлі біржовими інструментами на метали з 5 до 5,7%, тоді як частка торгівлі біржовими інструментами на енергоресурси впала на 0,5% до 5,3% [7].

Важливу роль в зростанні біржової торгівлі інструментами товарної групи відіграє фінансiалiзацiя товарних деривативiв, тобто використання цих iнструментiв не з метою поставкi реальних базових активiв, а в якостi iнструментiв хеджування ризикiв та спекуляцiї. Фiнансовi кризи лише пiдвищують заiнтересованiсть iнвесторiв у використаннi біржових iнструментiв товарної групи на свiтових біржових платформах.

Висновки і пропозиції. Аналіз сучасного стану світової торгівлі біржовими інструментами свідчить про тривалий процес еволюції розвитку, а також кардинальні зміни в умовах посилення глобалізаційних процесів протягом останніх двох декад. Враховуючи продовження світової глобалізації

і важливість приєднання нашої країни до міжнародної торгівлі біржовими інструментами, слід враховувати сучасні тенденції світового біржового ринку, а саме: поширення інтеграційних процесів на національному, континентальному та інтерконтинентальному рівнях; перехід на прибуткову форму організації бірж та біржових платформ; впровадження нових видів біржових інструментів, які у світовій практиці ефективно використовуються біржами; універсальність торгівлі біржовими інструментами на біржах; перехід на електро-

ну технологію торгівлі; фінансальзація біржових товарних інструментів.

Таким чином, подальший розвиток вітчизняної торгівлі біржовими інструментами нині перебуває у тісній залежності від процесів розвитку світової біржової торгівлі. Важливим моментом даної тенденції є відкритість та інформаційна доступність світових товарних та фінансових ринків, а також можливість адаптації світового досвіду розвитку біржової торгівлі у практику вітчизняного біржового ринку.

Список літератури:

1. Визначення терміну «глобалізація» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Поняття «глобалізація» в електронних словниках // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dic.academic.ru/dic.nsf/fin_enc
3. Солодкий М. О. Біржовий ринок: навч. посібн. / М. О. Солодкий. – К.: Аграрна освіта, 2010 – 565 с.
4. Солодкий М. О. Розвиток біржового аграрного ринку: монографія / М. О. Солодкий, В. О. Яворська, Т. Ю. Андросович – К.: ЦП КОМПРИНТ, 2014. – С. 27-38.
5. Статистичні дані цін на аграрну продукцію FAO-FPMA. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/giews/pricetool/>
6. Will Acworth. Commodity and interest rate trading push trading higher in 2013 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.futuresindustry.org>.
7. Will Acworth. 2014 FIA Annual Global Futures and Options Volume: Gains in North America and Europe Offset Declines in Asia-Pacific. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.futuresindustry.org>
8. Michael Chui. Derivatives markets, products and participants: an overview. Proceedings of the workshop «Data requirements for monitoring derivative transactions», organised by the People's Bank of China and the Irving Fisher Committee, Zhengzhou, 27-29 September 2010. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bis.org/ifc/publ/ifcb35a.pdf>

Масло А.И.

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

МИРОВАЯ ТОРГОВЛЯ БИРЖЕВЫМИ ИНСТРУМЕНТАМИ В КОНТЕКСТЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Аннотация

Приведены значения биржевой торговли на мировых товарных и финансовых рынках. Отражено эволюцию трансформационных изменений мировой торговли биржевыми инструментами в контексте глобализации. Осуществлена оценка современного состояния мирового биржевого рынка. Проанализирована структура торговли по видам биржевых инструментов и биржевых активов на мировых биржах. Определены основные тенденции развития мировой торговли биржевыми инструментами в условиях усиления глобализационных процессов.

Ключевые слова: биржевая торговля, биржа, биржевые инструменты, деривативы, фьючерсы, опционы.

Maslo A.I.

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

WORLD DERIVATIVES TRADE IN THE GLOBALIZATION CONTEXT

Summary

Role of exchange trading on world commodity and financial markets shown. Displaying evolution of transformational changes in the world derivatives trade in the context of globalization. The current state of the global derivatives market analyzed. The structure by types of instruments and exchange assets on world markets characterized. The main trends in world derivatives trade for strengthening the conditions of globalization processes determined.

Keywords: derivatives trading, exchange, exchange instruments, derivatives, futures, options.